

**KRÖFULÝSING
FJÁRMÁLA- OG EFNAHAGSRÁÐHERRA
F.H. ÍSLENSKA RÍKISINS
UM ÞJÓÐLENDUMÖRK Á SVÆÐI 12,
EYJUR OG SKER**

**HLUTI E
VESTFIRÐIR
UTAN BARÐASTRANDARSÝSLNA**

EFNISYFIRLIT

1.	ALMENN ATRIÐI	3
2.	UM FRAMSETNINGU KRÖFULÝSINGAR OG KRÖFUGERÐAR	4
3.	ALMENNT UM E HLUTA KRÖFUSVÆÐIS, VESTFIRÐIR (utan Barðastrandarsýslna)	6
3.1.	Afmörkun kröfusvæðis	6
3.2.	Sveitarfélög á kröfusvæðinu	6
4.	HLUTI E, VESTFIRÐIR UTAN BARÐASTRANDARSÝSLNA	7
4.1.	Strandasýsla	7
4.2.	Norður-Ísafjarðarsýsla	12
4.3.	Vestur-Ísafjarðarsýsla.....	19
5.	KRÖFUSVÆÐI OG KRÖFUGERÐ	19
5.1.	Almennt	19
5.2.	Nafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins	20
5.3.	Ónafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins	24
5.4.	Utan kröfu íslenska ríkisins	24
6.	ÁSKILNAÐUR OG FYRIRVARI	25

KRÖFULÝSING
FJÁRMÁLA- OG EFNAHAGSRÁÐHERRA
F.H. ÍSLENSKA RÍKISINS
UM ÞJÓÐLENDUMÖRK Á SVÆÐI 12,
EYJUR OG SKER

HLUTI E, VESTFIRÐIR
UTAN BARÐASTRANDARSÝSLNA

1. ALMENN ATRIÐI

Með bréfi óbyggðanefndar, dags. 19. apríl 2023, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka til meðferðar svæði 12, Eyjur og sker. Var íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 31. ágúst 2023. Var fresturinn framlengdur að beiðni íslenska ríkisins, til 1. desember 2023, 1. febrúar og loks til 2. febrúar 2024.

Málsaðili: Aðild að þessu máli á fjármála- og efnahagsráðuneytið, kt. 550169-2829, Arnarhvoli, 150 Reykjavík, f.h. íslenska ríkisins, sbr. 2. og 11. gr. laga nr. 58/1998. Samkvæmt 2. gr. laganna er íslenska ríkið eigandi lands og hvers konar landsréttinda og hlunninda í þjóðlendum, sem ekki eru háð einkaeignarrétti. Í 11. gr. laganna er lögð sú skylda á fjármálaráðherra að hann fari með fyrirvar fyrir hönd íslenska ríkisins og stofnana á vegum þess, vegna krafna um eignarréttindi innan þjóðlendna og við úrlausn um hvort land teljist til eignarlands eða þjóðlendna. Fyrirvar þetta er einnig talið ná til eignarlanda ríkisins á þjóðlendumörkum.

Fyrirvar: Lögmenn íslenska ríkisins í máli þessu eru Edda Björk Andradóttir, kt. 280676-5199, edda@juris.is, og Andri Andrason, kt. 120284-2749, andriandra@juris.is, Juris slf., Borgartúni 26, Reykjavík, sími 580-4400.

Afmörkun kröfusvæðis: Svæði 12, Eyjur og sker, afmarkast með eftirfarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar dags. 19. apríl 2023:

Málsmeðferðin tekur til eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru innan eftirfarandi afmörkunar: Í fyrsta lagi á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landbelginnar umhverfis meginlandið, Grímsey og Hvalbak skv. 1. mgr. 1. gr. laga um landbelgi, aðlægt beltí, efnabagslögsögu og landgrunn, nr. 41/1979. Í öðru lagi innan landbelgismarka umhverfis Kolbeinsey samkvæmt sömu málsgrein.

2. UM FRAMSETNINGU KRÖFULÝSINGAR OG KRÖFUGERÐAR

Kröfulýsingu fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, á svæði 12 hefur verið skipt í eftirfarandi átta hluta:

HLUTI A, SUÐURLAND

HLUTI B, AUSTURLAND

HLUTI C, NORÐURLAND EYSTRÁ

HLUTI D, NORÐURLAND VESTRA

HLUTI E, VESTFIRÐIR UTAN BREIÐAFJARÐAR

HLUTI F, BREIÐAFJÖRÐUR

HLUTI G, VESTURLAND UTAN BREIÐAFJARÐAR

HLUTI H, SUÐVESTURLAND

Framsetningu kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12, Eyjur og sker, er ekki háttáð með sama hætti og verið hefur í fyrri málum óbyggðanefndar.

Svæði 12, eins og það er afmarkað af óbyggðanefnd, hefur verið skipt niður í framangreinda átta hluta eftir landshlutum og er sérstök kröfulýsing fyrir hvern og einn þeirra. Þótt sýslur séu ekki lengur gildar stjórnarsýslueiningar á Íslandi er landshlutunum átta skipt upp eftir sýslum. Í hverri og einni kröfulýsingu er þannig fjallað um þann hluta hafsvæðis sem liggur að nánar tilteknum sýslum. Ástæða þessarar skiptingar er umfang svæðis 12, eins og það er afmarkað af óbyggðanefnd, en svæði 12 tekur til alls hafsvæðis umhverfis meginland Íslands, Grímsey og Kolbeinsey, frá stórstraumsfjöruborði meginlandsins til ytri marka landhelginnar.

Svæði 12 er einnig skipt með þessum hætti vegna umfangs yfirfarinna heimilda. Yfirferð heimilda vegna svæðis 12 var eðli málsins samkvæmt sérstaklega umfangsmikil enda taldist nauðsynlegt að fara yfir heimildir er tóku til alls svæðisins, sem og meginlandsins. Jarðabækur Árna Magnússonar og Páls Vídalín voru þannig allar yfirfarnar, sem og allar landamerkjabækur, sýslu- og sóknarlýsingar, og jarða- og fasteignamat fyrir allt landið. Tæplega sextíu Árbækur Ferðafélags Íslands, sem og tugir sérstakra heimilda um eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar ofan sjávar, voru jafnframt yfirfarnar. Heimildaskráning vegna svæðis 12 er vel yfir þúsund blaðsíður. Framangreind skipting svæðis 12 einfaldar framsetningu allra þessara heimilda.

Framsetning kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12 er jafnframt frábrugðin því sem verið hefur í fyrri málum að því leyti að kröfugerð ríkisins tekur bæði til fjölda nafngreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga og til ótilgreinds fjölda ónafngreindra og ótilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga.

Þessi framsetning skýrist af því að málsmeðferð á svæði 12 tekur til eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru. Fjölmörg hugtök eru notuð um slíkar landfræðilegar einingar, s.s. hólmar, flögur, boðar, drangar, rif, klettar, annes. Þrátt fyrir skýringar í orðabók getur reynst erfitt að heimfæra þessi hugtök á hinar mismunandi landfræðilegu einingar ofansjávar á stórstraumsfjöru. Fjöldi eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga umhverfis Ísland liggur ekki fyrir. Það eru því ekki bara eyjarnar á Breiðafirði sem eru ótaldar. Við undirbúning kröfugerðar þessarar varð hins vegar ljóst að einungis *nafngreindar* landfræðilegar einingar ofansjávar eru taldar í þúsundum.

Telja má að hægt sé að flokka eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar ofansjávar í þrjú flokka. Fyrst eru það eyjur sem eru eða hafa verið í byggð. Þá nafn- og ónafngreindar eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem hafa tengsl við tiltekna jarðir. Loks eru það eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem hafa óljós eða engin tengsl við jarðir á meginlandinu. Í einhverjum tilvikum er um að ræða eyjaklasa, en stærstu eyjaklasana við Ísland er að finna á Breiðafirði en Vestmannaeyjar eru einnig eyjaklasi. Þegar um slíka eyjaklasa er að ræða er oftast talað um tiltekna eyju sem heimaey eða heimaland, en aðrar landfræðilegar einingar sem úteyjar o.þ.h.

Með hliðsjón af þessum fjölda eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga ofansjávar við Ísland, og sérstöðu svæðisins gagnvart öðrum kröfuvæðum sem óbyggðanefnd hefur þegar fjallað um, er ljóst að ekki var unnt að beita hefðbundnum aðferðum við framsetningu kröfulýsingar.

Framsetning kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12 er því með þeim hætti, sem fyrr segir, að lýst er þjóðlendukröfu í allar eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar, bæði nafngreindar og ónafngreindar, sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hvers hluta kröfulýsingar, en að undanskildum þeim tilgreindu eyjum, skerjum og öðrum landfræðilegu einingum sem tekið er fram að ekki sé gerð krafa til. Má hér segja að beitt sé *útilokunaráferð*, þar sem svæði sem talin eru undirorpin beinum eignarrétti á grundvelli fyrirbyggjandi heimilda eru útilokuð, en lýst er þjóðlendukröfu í öll önnur svæði.

Til nánari skýringar hér að lútandi vísast til kafla 5 í kröfulýsingu þessari. Þar er í kafla 5.1 fjallað almennt um málsástæður og röksemdir ríkisins til stuðnings þjóðlendukröfum. Í kafla 5.2 er síðan fjallað um þær nafngreindu eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem þjóðlendukrafa tekur til. Í kafla 5.3 er síðan áréttað að ónafngreindar eyjar, sker og landfræðilegar einingar falli jafnframt innan þjóðlendukröfu. Þá er í kafla 5.4 getið um þær eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem þjóðlendukrafa tekur ekki til.

Til viðbótar framangreindu má geta þess að framsetning kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12 er jafnframt frábrugðin því sem verið hefur að því leyti að þau svæði (eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar) sem þjóðlendukrafa tekur til eru ekki afmörkuð af kröfupunktum og -línunum. Ástæða þessa er framangreindur fjöldi þeirra svæða sem þjóðlendukrafa tekur til og sú staðreynd að nokkur hluti þeirra svæða sem þjóðlendukrafa tekur til er ónafngreindur og óstaðsettur. Þá er það í langflestum tilvikum svo að þjóðlendukrafa tekur til alls þess svæðis sem um ræðir hverju sinni, þ.e. allrar viðkomandi eyju, alls skersins o.s.frv. Af þessum sökum er aðeins notast við kröfupunkta- og línur til afmörkunar þegar svo háttar til að gerð er þjóðlendukrafa til afmarkaðs hluta eyju, og þá þannig að kröfupunktar- og línur afmarka það svæði sem þjóðlendukrafa tekur ekki til.

3. ALMENNT UM E HLUTA KRÖFUSVÆÐIS, VESTFIRÐIR (utan Barðastrandarsýslna)

3.1. Afmörkun kröfusvæðis

Hluti E liggur að eftirfarandi sýslum:

Strandasýsla

Norður-Ísafjarðarsýsla

Vestur-Ísafjarðarsýsla

3.2. Sveitarfélög á kröfusvæðinu

Þau sveitarfélög sem liggja að kröfusvæðinu eru eftirfarandi:

Strandabyggð

Sveitarfélagið Strandabyggð varð til við sameiningu Hólmavíkurrepps og Broddaneshrepps 10. júní 2006. Einn þéttbýliskjarni er í sveitarfélaginu, Hólmavík. Íbúar sveitarfélagsins voru 428 árið 2023.

Kaldrananeshreppur

Sveitarfélagið Kaldrananeshreppur hefur verið til allt frá því að hreppafyrirkomulagi var komið á. Einn þéttbýliskjarni er í sveitarfélaginu, Drangsnæs. Íbúar sveitarfélagsins voru 116 árið 2023.

Árneshreppur

Árneshreppur, áður Víkursveit. Enginn byggðakjarni er í hreppnum. Íbúar sveitarfélagsins voru 47 árið 2023.

Ísafjarðarbær

Sveitarfélagið Ísafjarðarbær varð til við sameiningu sex sveitarfélaga á Vestfjörðum; Flateyjarhrepps, Ísafjarðarkaupstaður, Mosvallahrepps, Mýrahrepps, Suðureyrarhrepps og Þingeyrarhrepps 1. júní 1996. Fimm þéttbýliskjarnar eru í sveitarfélaginu; Ísafjörður, Þingeyri, Suðureyri, Flateyri og Hnífsdalur. Íbúar sveitarfélagsins voru 3.864 árið 2023.

Súðavíkurreppur

Sveitarfélagið Súðavíkurreppur er forn hreppur. Einn þéttbýliskjarni er í sveitarfélaginu, Súðavík. Íbúar sveitarfélagsins voru 235 árið 2023.

Bolungarvíkurkaupstaður

Bolungarvíkurkaupstaður, áður Hólshreppur. Einn þéttbýliskjarni er í sveitarfélaginu, Bolungarvík. Íbúar sveitarfélagsins voru 997 árið 2023.

4. HLUÐI E, VESTFIRÐIR UTAN BARÐASTRANDARSÝSLNA

4.1. Strandasýsla

4.1.1. Heimildir um eyjur í byggð

4.1.1.1. Grímsey (Steingrímsfirði)

Í Jarðabók segir m.a. um Grímsey:

Eign Skálholtsdómkirkju. Jarðarbyggíng og ráð hefur um nokkur ár haft prófasturinn sál. Sr. Þorbergur Illugason.

Jarðardýrleiki xii c

Jörðin hefur í nokkur ár í eyði legið. Ábúandi sjer í lagi er þar enn nú enginn. Gagn jarðarinnar heyrst að hafi búendur á þorpum við Steingrímsfjörð Jón Thómasson og Ólafur Vermundsson. [...]

Eggver og dúntekja hefur þar verið að miklu gagni, en legst af stórum vegna harðinda og refa, sem þángað fara á is. Reki kann að vera að gagni þegar til vill, en festir illa.¹

Í sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a.:

Á meðal eyja er Grímsey stærst, snýr frá norðri til suðurs, og frá meginlandi hér um ¼ mílu, óbyggð nú, en fyrir 60 árum síðan var hún byggð og til forna talin 12 Hdr. að dýrleika. Ekki er í henni æðarvarp, en gott slægju- og beitarland.²

[...] Viðarreki í Grímsey.³

Grímsey liggur fram undan Bæ. Hún var áður byggð, og eru hér um 60 ár síðan hún lagðist í eyði. Í henni er hagbeit góð og nokkur viðreki, líka teistikofa (máské réttara tistikofa, drefið af róm hennar).⁴

Í landamerkjabréfi fyrir jörðina Bæ, dags. 1. október 1886, lesin upp fyrir manntalsþingsrjetti að Kaldrananesi 4. júní segir m.a.:

Grímsey fylgir Bæ.⁵

Í Árbók Ferðafélags Íslands. 1952 segir m.a. um Grímsey:

Í eyinni var fyrrum einn bær og út stundað þaðan útræði á haustum. Eyin liggur um 1,5 km frá landi, undan Bæ á Selströnd. Hún er um 2 km á lengd og 1 km á

¹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 372.

² Samband vestfirzakra áthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 242-243.

³ Samband vestfirzakra áthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 248-249.

⁴ Samband vestfirzakra áthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 255.

⁵ Strandasýsla, landamerkjabók 1884-1892, bls. 20.

breidd. Eyin er mest öll há úr sjó eða um 70 m, þar sem hæst ber. [...] Eyin er lægri að austanverðu, og þar er lendingin ásamt hinu forna túni.⁶ [...] Ekki hefur nú verið búið í eyinni að staðaldri í meir en 150 ár, en heyjað hefur verið þar á sumrum og haft þar fé á vetrum og maður eða menn til að gæta þess. Um fjölda ára var tófueldi haft í eyinni.⁷ Nú hefur refaeldi eigi verið haft í eyinni síðan árið 1936. Áður fyrr mun æðarvarp hafa verið í Grímsey að einhverju gagni, en með tilkomu refanna eyðilagðist það að mestu eða öllu leyti. Öðrum fugli við eyna, þeim sem tæfa náði til, fækkaði einnig. Á síðustu árum hefur æðarvarp komið þar til á nýjan leik, og fást nú um 5-6 pund æðardúns á ári hverju. Útræði var löngum frá eyinni á sumri og hausti, en eigi hefur verið svo, eftir að vélbátar komu til sögunnar.⁸

Talið er, að eyin dragi nafn af Grími Ingjaldssyni, er sigldi til Íslands í landaleit snemma landnámstíðar og dvaldist í eyinni hinn fyrsta vetur. Bergdís hét kona hans, en Þórir sonur. [...] Á miðöldunum átti Skálholtsstóll Grímsey, allt þar til er biskupssetur var lagt niður í Skálholti. Í hinum ágætu þjóðsögum Jóns Þorkelssonar (1899) er skemmtileg frásaga af því, hvernig Grímsey hafi orðið til. Er hún skrásett af Jóni Árnasyni eftir frásögn Ásgeirs alþm. Einarssonar frá Þingeyrum, árið 1861.⁹

Í Árbók Ferðafélagsins 1949, segir m.a. um Bæ á Selströnd:

Í fjarðarmynninu yzt að norðan, út af Malarhorni, er Grímsey. Liggur hún nú undir jörðina Bæ á Selströnd, en var fyrrum eign Skálholtsstaðar.¹⁰

Í Árbók Ferðafélagsins 1952, segir m.a.:

Í eyinni var fyrrum einn bær og út stundað þaðan útræði á haustum. Eyin liggur um 1,5 km frá landi, undan Bæ á Selströnd. Hún er um 2 km á lengd og 1 km á breidd. Eyin er mest öll há úr sjó eða um 70 m, þar sem hæst ber. Vesturhlið eyjarinnar er há og víða hömrótt, en með nokkuð grónum skriðum á milli. Heita þar Skorir einu nafni og Skorabrún. Undir Skorunum er víða hávaxið gras og skarfakál. Háeyin nefnist Kjölur, og er viti nyrzt á honum. Eyin er lægri að austanverðu, og þar er lendingin ásamt hinu forna túni.¹¹ [...]

Ekki hefur nú verið búið í eyinni að staðaldri í meir en 150 ár, en heyjað hefur verið þar á sumrum og haft þar fé á vetrum og maður eða menn til að gæta þess. Um fjölda ára var tófueldi haft í eyinni.¹² Nú hefur refaeldi eigi verið haft í eyinni síðan árið 1936. Áður fyrr mun æðarvarp hafa verið í Grímsey að einhverju gagni, en með tilkomu refanna eyðilagðist það að mestu eða öllu leyti. Öðrum fugli við eyna, þeim sem tæfa náði til, fækkaði einnig. Á síðustu árum hefur æðarvarp komið þar til á nýjan leik, og fást nú um 5-6 pund æðardúns á ári hverju. Útræði var löngum frá eyinni á sumri og hausti, en eigi hefur verið

⁶ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 95-96

⁷ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 96

⁸ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 97.

⁹ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 97.

¹⁰ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 88.

¹¹ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 95-96.

¹² Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 96.

svo, eftir að vélbátar komu til sögunnar.¹³ Talið er, að eyin dragi nafn af Grími Ingjaldssyni, er sigldi til Íslands í landaleit snemma landnámstíðar og dvaldist í eyinni hinn fyrsta vetur. Bergdís hét kona hans, en Þórir sonur. [...]

Á miðöldunum átti Skálholtsstóll Grímsey, allt þar til er biskupssetur var lagt niður í Skálholti. Í hinum ágætu þjóðsögum Jóns Þorkelssonar (1899) er skemmtileg frásaga af því, hvernig Grímsey hafi orðið til. Er hún skrásett af Jóni Árnasyni eftir frásögn Ásgeirs alþm. Einarssonar frá Þingeyrum, árið 1861.¹⁴

4.1.2. Eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem heyra undir jarðir

4.1.2.1. Bæjarey, Baldhólmi og Sandsker

Í Jarðabók segir m.a. um Bæ:

Eyjar eru fyrir landi Bæjarey, Baldhólmi og Sandsker, þar er í lítillháttar eggver og dúntekja, og lítilfjörlegar slægjur.¹⁵

Í landamerkjabréfi Bæjar dags. 31. desember 1889, lesin fyrir manntalsþingsrjetti að Bæ, 19. júní 1890 segir m.a.:

Jörðinni fylgja 2 varphólmar í Hrútafirði nefndir Bæjarey og Baldhólmi og við sker fyrir landinu er dálítill vorkópaveiði.¹⁶

4.1.2.2. Örfirisey

Í Árbók Ferðafélagsins 1949 segir m.a. um Reykjarvík:

Örfirisey (á uppdrætti nefnd Hörfinnsey, sem mun vera rangt), liggur undir Reykjarvík á Bølum.¹⁷

4.1.2.3. Hrútey

Í Jarðabók segir m.a. um Ófeigsfjörð:

Ey er þar fyrir landi, kölluð Hrútey. Í henni verpur ekkert, því hrafn í björgum þar fyrir ofan fælir burt allan fugl.

Í landamerkjabréfi Ófeigsfjarðar dags. 21. janúar 1890, lesin fyrir manntalsþingsrjetti að Arnesi 2. júlí 1890 segir m.a.:

---

¹³ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók 1952: Strandasýsla, bls. 97.

¹⁴ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók 1952: Strandasýsla, bls. 97.

¹⁵ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Strandasýsla (VII. bindi), bls. 445.

¹⁶ Strandasýsla, landamerkjabók. 1884-1892, bls. 33.

¹⁷ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 104.

Varplönd, sem liggja undir Ófeigsfjörð eru: Hrótey skammt undan landi Ófeigsfjarðarmeginn við Hróteyjarnes og hólmi, skammt undan landi innst á firðinum.¹⁸

Í Árbók Ferðafélagsins 1949, segir m.a.:

Ófeigsfjörður: Hrótey er fyrir landi sunnan undir múlanum, aðalvarpeyja Ófeigsfjarðarmanna.¹⁹

4.1.2.4. Ófeigsfjarðarsker

Í Jarðabók segir m.a. um Ófeigsfjörð:

Sker eru þar fyrir landi, kölluð Ófeigsfjarðarsker. Í þeim má stundum hafa selveiði þá til vill, og einu sinni hefur á þeim fest óþekktanlegt hvalbrots tetur.²⁰

Í sýslu- og sóknarlýsingu segir m.a.:

Sker: Þá taka við sunnar Ófeigsfjarðarsker, og er það skerjaklasi mikill, þá Munaðarnessker, norður undan Krossnesfjalli, og er það líka skerjaklasi allmikill.²¹

Í landamerkjabréfi Ófeigsfjarðar dags. 21. janúar 1890, lesin fyrir manntalsþingsrjetti að Arnesi 2. júlí 1890 segir m.a.:

Sker, sem selveiði er við og liggja undir Ófeigsfjörð eru almennt nefnd Ófeigsfjarðarsker, þau eru talsvert undan landi, og eru hin einstöku sker nefnd, Flatasker, Hnúasker, Austurklakkar og Brimilsklakkar.²²

4.1.2.5. Ásmundarnesseyjar

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Ásmundarnes:

Eyjar tvær eru þar fyrir landi, sem fjarar í, kallaðar Ásmundarnesseyjar. Þar hefur verið í til forna eggver að nokkru gagni og dúntekja lítilsháttar, en nú er það af. Þar fæst nú einasta stundum lítilsháttar af kríu- og teistikofueggjum, varla ómarksvert. Slægjur eru þar stundum að nokkru gagni. Selveiði mjög lítilfjörleg.²³

Í sýslu- og sóknarlýsingu segir m.a.:

Þar eru tvær grasi vaxnar varpeyjar. Ásmundarnes stendur við botn Bjarnarfjarðar.²⁴

---

¹⁸ Strandasýsla, landamerkjabók. 1884-1892, bls. 95

¹⁹ Ferðafélag Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir setti saman. 1994. Árbók: Ystu strandir norðan Djúps, bls. 234.

²⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 324.

²¹ Samband vestfirzkra áttahagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 217.

²² Strandasýsla, landamerkjabók. 1884-1892, bls. 95.

²³ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 360.

²⁴ Samband vestfirzkra áttahagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 256.

Í Árbók Ferðafélagsins 1949 segir m.a.:

Bærinn er eign Staðarkirkju í Steingrímsfirði, og njóta Staðarprestar hlunninda þeirra, sem þar eru af æðarvarpi og selveiði. Skammt undan landi eru varpeyjarnar, sem einu nafni kallast Ásmundarneseyjar, en þó hefur hver einstök þeirra sitt nafn. Hin mesta þeirra nefnist Þórðarey, þá Litlaey og Dímon.²⁵

4.1.2.6 Djúpflaga

Í landamerkjabréfi fyrir jörðina Víðirdalsár, dags. 15. maí 1888, sem lesin var upp fyrir manntalsþingsrjetti að Hrófberri 14. September 1889, segir m.a.:

Að utan ræður sjónhending úr vörðu á svonefndum Galtarhöfða framanveðrum inn með sjónum skammt fyrir innan bæinn á Hrófá innan til við Innra varpsker það sem liggur undir Hrófá, yfir skerflögu lága fram og inn af Hrófár varphólmanum, er nefnist Djúpflaga og beint í Reykjanesið hinumegin Fjarðarins.²⁶

4.1.2.7 Broddaneseyjar

Í landamerkjabréfi fyrir jörðina Broddanes í Fellshreppi í Strandasýslu, dags. 10. júní 1890, sem lesin var fyrir manntalsþingsrjetti að Broddanesi 24. Júní 1890 segir m.a.:

Hólmar, eyjar og sker, sem jörðinni fylgja eru: Fannasker, þar útaf er Erlendsboði, þar útaf Æðarsker, þar útaf Innri Djúpflögur, ausur af Æðarskeri eru Rifgirðingar og Klakkar. Norðaustur af Rifgirðingum eru Dyrhólmi, þar norður af er Litla- og Stóra-Broddnasey, austur af henni er Þernuhólmi og Þernuhólmasker þar austur af er Hvalsker; norðaustur af Broddanesey eru svokallaðir Skottar, þar beint vestur af eru svokallaðar Djúpflögur. Auk ofangreindra hólma og skerja eru ýms fleiri sker, sem jörðinni tilheyra, en ekkert sjerstakt nafn hafa.²⁷

4.1.2.8 Sandsker, Æðarsker og Hólminn

Í landamerkjabréfi fyrir jörðina Kollafjarðanes í Kirkjubólshreppi í Strandasýslu, dags. 25. maí 1890, sem lesin var fyrir manntalsþingsrjetti að Kirkjubóli 25. júní 1890, segir m.a.:

Varplönd jarðarinnar eru: svo kallað Sandsker og Æðarsker og Hólminn. Lagnarsker eru, Háiboði austur af Hólmanum og svo smá sker austráð Lámaga.²⁸

4.1.2.9 Lagnarsker og Lámaga

Í landamerkjabréfi fyrir jörðina Kollafjarðanes í Kirkjubólshreppi í Strandasýslu, dags. 25. maí 1890, sem lesin var fyrir manntalsþingsrjetti að Kirkjubóli 25. júní 1890, segir m.a.:

²⁵ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1952. Árbók: Strandasýsla, bls. 104.

²⁶ Strandasýsla, landamerkjabók. 1884-1892, bls. 26.

²⁷ Strandasýsla, landamerkjabók. 1884-1892, bls. 40.

²⁸ Strandasýsla, landamerkjabók. 1884-1892, bls. 67.

Varplönd jarðarinnar eru: svo kallað Sandsker og Æðarsker og Hólminn. Lagnarsker eru, Háiboði austur af Hólmanum og svo smá sker austráð Lámaga.²⁹

4.1.3. Jarðir sem eiga réttindi í ónafngreindum landfræðilegum einingum Ófeigsfjörður.³⁰

4.2. Norður-Ísafjarðarsýsla

4.2.1. Eyjur í byggð

4.2.1.1. Vigur

Í Jarðabók segir m.a. um Vigur:

Þetta er umflotin ey, sem liggur á Ísafjarðardjúpi fram undan Skötufjarðar mynni hjer um þriðjúng viku undan landi.

Jarðardýrleiki xxiii c, og so tíundast 4 tíundum.

Eigendur sömu og að Ögri, vide supra Ögur.

Ábúandinn Jón Sigurðsson.

Torfrista og stúnga næg. Svörður brúkast til eldiviðar. Eggver af æðifugli og öndum er ekki teljandi með hlunnindum. Lundatekja hefur áður verið mikil en þykir mjög fara til rýrðar og að litlu gagni í nokkur ár. Rekavon engin önnur en af hvölum þeim, sem járnaðir verða á Ísafjarðardjúpi. Hrokkelsatekja hefur að fornu verið, hefur ei brúkast í margt ár, meinast og lítil þó til reynt væri.

Fornibær heita tóftarústir hjer á eyjunni, þar hefur bærinn staðið í fyrstu og þaðan fluttur meir en fyrir stórt hundrad árum þángað sem nú er hann.³¹

Í sýslu- og sóknarlýsingu segir m.a.:

Hér um eina málu í norður frá því nesi er eyjan: Vigur, 24 Hdr. Hún er grösug og gagnsöm að varpi og fuglategju, gefur af sér hjer um 50 pund dúns og 1000 kofur og lunda. Hún hefur heimræði vor og vetur og rétt vel húsuð.³²

Í landamerkjabréfi dags. 19. maí 1890 segir:

Jörðin Vigur í Ögurhreppi í Ísafjarðarsýslu 39.6 hndr. að dýrleika, nýtt mat, er ey og ræður sær landamerkjum hennar á alla vegu. Geldfjár upprekstur og skógartak á hún í almenningum Ögurhrepps í Skötufirði og Hestfirði.³³

Í Árbók Ferðafélagsins 1949, segir m.a.:

²⁹ Strandasýsla, landamerkjabók. 1884-1892, bls. 67.

³⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 324.

³¹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 203.

³² Samband vestfirzakra áttahagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 135.

³³ Ísafjarðarsýsla, landamerkjabók 1883-1958, bls. 178.

Um 5 til 6 km í norður frá Hvítanestöngum liggir eyin Vigur fyrir mynni Skötufjarðar og Hestfjarðar, millum Fofafótar og Ögurness. Hún er um tvo km á lengd og um 300-400 m á breidd, þar sem hún er breiðust. [...]

Í brúnum hjallanna, sem fyrr getur, eru lágir klettur í framhaldi af Bjarginu og skipta þannig eyinni í svonefnda Háeyju og Lágeyju. Á vestanverðri Lágeynni er blágrýtisberg allmikið, sem heitir Mánaberg. Við syðri enda þess eru fornar húsarústir, og heitir þar Fornibær. Norðan á eyinni, á Sjávarenginu, eru einnig fornar tóttir. [...]

Vigur er öll þurrland, hvergi væta í jörðu, svo sem mýrar eða votlendi. Eigi að síður er þar nóg af góðu vatni, einkum syðst á eyinni. Jurtagróður er þar allfjölbreyttur og skarfakál mikið í klettum. Fyrrum var það trú manna, að eyrin bæri ekki stórt landbú, þar sem engin engjalönd lágu undir hana á meginlandinu, eins og undir Æðey, og lifðu því eyjarskeggjar mikið af sjávarafla. En það hefur sannast á síðari árum, að slíkt var villutrú, því að eftir því sem búpeningi hefur fjölgað, hefur grassprettu orðið meiri og árvissari. Nú er áhöfn í Vigur: 10 nautgripir, 2 hestar og 230 fjár. Féð er flutt til lands á sumrum. Áður voru kýrnar einnig fluttar á land og haft í seli.³⁴

Útræði hefur alla tíð verið í Vigur, einkum á öld árabátanna. Austan á eyinni er gömul verbúð, sem nú er fallin, nefnd Holubúð eða Hola aðeins. Sundið fyrir austan Vigur nefnist Áll eða Viguráll, og er þar oft fiskisælt.³⁵ Æðarvarp er allmikið í Vigur, dúntekja um 60 kg á ári og fer heldur vaxandi. Mest er varpið á sunnanverðri eyinni, enda er hún þar lægst, en svo má einnig vera, að æðurin hænist að mannabyggðinni. Kollurnar hreiðra sig við bæjarþilin og hvar sem vera skal. Við bátaspilið t.d. verpir alltaf ein kolla, og lætur sig engu skipta skarkala og sífellda mannaferð. Komið hefur það og fyrir, að æður hafi orpið í útihúsi, þar sem gleymt hafði að loka hurðum, og leitt þar út unga sína. Æðarvarp krefst mikillar umhirðu, ef það á að gefa góðan arð, en viðkynningin við fuglinn veitir líka magar ánægjustundir. Kríuvarp er töluvert í Vigur, einnig það er mest sunnan til á eyinni og virðist færast nær bænum. Versti óvinur kríunnar er fálkinn, sem heggur stór skörð í hóp kríuunganna á hverju síðsumri. Í ágústmánuði kemur valurinn af landi ofan með unga sína til að kenna þeim vopnaburðinn, enda er gnægð fanga í eyinni.³⁶ [...] En sem kunnug er, eru hrafnar og svartbakar hinir verstu vargar í varplöndum. Ýmsir aðrir fuglar verpa í eyinni, svo sem teistur, endur og flestar tegundir íslenzkra spörfugla. Enn er þó sá fuglinn ótalinn, sem mest er af, en það er lundinn eða „prófasturinn“. Vigur er sennilega einhver hin mesta lundaey landsins. [...] Lundinn er veiddur allmikið. [...] Áður fyrr var kofnatekja mikill liður í búskap Vigurbóndans, en nú lítill eða enginn í margt ár. [...] Á umliðnum öldum hafa ýmsir merkir og mikilhæfir menn búið í Vigur. Þjóðkunnur er séra Sigurður Stefánsson alþingismaður, sem ættaður var frá Heiði í Gönguskörðum. Hann kom í Vigur

³⁴ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 78-79.

³⁵ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 80.

³⁶ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 80-81.

árið 1883 og bjó þar við rausn mikla og höfðingsskap alla ævi síðan. Nú býr í Vigur sonur hans, Bjarni.³⁷

4.2.1.2. Borgarey

Í Jarðabók segir m.a. um Borgarey:

Þessi jörð hefur jafnan verið brúkuð frá staðnum hálf eður öll, eftir því sem staðarhaldaranum hefur þótt sjer haganlegast, en nú er bygður fjórðungur jarðarinnar. Þetta er þó lögbýlis jörð.³⁸

Eigandinn beneficium Vatnsfjörður

Ábúandinn á vi c Jón Einarsson

Á þrem hlutum jarðarinnar er enginn ábúandi, heldur brúkar staðarhaldarinn hana til slagna og annara nytsemda, og eru hjer því öngvir byggíngakostir ákveðnir, er hjer þó ekkert kvikfje af staðarins álfu.

Eggver af ædifugl<i> og dúntekja þar af gagnvæn inn til næstu 2ja ára, síðan að öngvu gangi, og eru þessi hlunnindi frá skilin í byggíngunni, og því nýtur staðurinn þeirra en ábúandi ekki.

Lundatekja lítil og fiðurtekja þar af, brúkast lítt.

Selveiði gagnvæn hefur verið, þykir nú fara til rýrðar en brúkast þó, og hefur ábúandi, sem leggur til nót og veiðir sjálfur, annars eftir jarðarhöfn.

Sölvafjara lítil og valla teljandi.³⁹

Í Sýslu- og sóknarlýsingu segir m.a.:

Borgarey, á Ísafirði utanverðum. Þar er nokkurt æðaeeggver. Við báðar selalagnir. Borgarey mun gefa árlega af sér 3 eða 4 kúafóður.⁴⁰

Í Árbók Ferðafélagsins 1949, segir m.a.:

Um 2½ km norðaustur af Sveinhúsanesi er Borgarey, sem liggur undir Vatnsfjörð. Fyrrum var búíð í eyinni, er þá var hjáleiga Vatnsfjarðar. Sér þar enn til tótta og garða. Eyin er um hálfur km á breidd, þar sem hún er breiðust, og einn km á lengd. [...]

Vestan undir Borginni er hið forna túnstæði og bæjarrústir. [...]

Eyin er öll grasi vaxin og í flestum árum hið bezta engi. Borgin er grasi gróin að ofan, en sjaldan slegin. Er þetta hið feegursta varpland að sjá, en þó hefur æðarvarpi löngum orðið þar æði misært, að því er sögur herma. Stundum nær

³⁷ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 80-83.

³⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 215.

³⁹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 215.

⁴⁰ Samband vestfirzkra átthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 139-140.

ekkert, en stundum hefur túntekja náð 50 kg eða meir. Hin síðustu ár hefur æðarvarp í Borgarey minnkað að mun, og er svo í flestum örðum varplöndum Djúpsins, nema Vigur.⁴¹ Samkvæmt frásögn Landnámu er Vatnsfjörður landnámsjörð, og nam hana Snæbjörn, bróðir Helga magra, og mikið land annað, sem þeirra var síður, er hér komu að landi lítt numdu. Ekki ílentust þó afkomendur hans í Vatnsfirði svo kunnugt sé, og er um það fyrr talað. Á söguöld er þar kunnastur höfðingi Vermundur mjói og kona hans, Þorbjörg digra, er barg Gretti frá hengingu. Sjá svo frá bls. 97-102 um sögu Vatnsfjarðar.⁴²

4.2.1.3. Æðey

Í Jarðabók segir m.a. um Æðey:

Eigandi jarðarinnar þær mæðgur Elen Hákonardóttir og Kristín Guðbrandsóttir, kvinna Vigfúsar Jónssonar að Leirá í Borgarfjarðarsýslu, og byggir hann alla jörðina.

Ábúandi á hálfri jörðunni Páll Þormóðsson. Ábúandi á hinum helmíngnum Eysteinn Jónsson.

Torfrista og stúnga næg. Reiðingsrista lök og valla nýtandi. Hrisrif til kolgjörðar bagalegt. Svörður brúkast hjer mest til eldiviðar, sem hjer er í besta lagi.

Eggver af æðifugli og dúntekja þar af hefur áð<ur> góð og gagnvæn verið, en smámsaman farið til þurðar, og nú valla teljandi í margt ár. Lundatekja er hjer ekki teljandi, þó liggur hjer sá fugl við eyna í urð og sumstaðar mjög sundurgrafni jörðu, so hönum verður þar fyrir ekki náð nema jörðu sje skatt. Selveiðivon gagnvæn hefur verið, fer mjög til rýrðar. Rekavon nokkuð skárri en áður segir um hinar jarðirnar, þó einasta af hvölum þeim, sem járnaðir verða á Ísafjarðardjúpi. Sölvafjara fyrir heimilið bjargleg, hefur ei brúkast í margt ár. Hrokkelsatekja hefur verið að fornu en nú ekki í margt ár.

Norðurtún heitir eitt pláts hjer á eyinni, þar þykir mönnum líklegt að bær muni staðið hafa, eftir sem sýnilegt er af tóftarrústum og túngarðsleifum, en enginn veit hjer annað víst um að segja. Ekki má hjer aftur byggja, því heimajörðin má einskis missa.

Mánaberg heitir það pláts, sem selið stendur nú á meginlandi frá Æðey og í hennar landi. Það er sögn mann<a> að þar hafi í fyrndinni bygð verið, en lítil sjást þess nú merki af tóftarrústum alleina. Ekki má hjer og bygð setja fyrir túnstæðisleysi.

Garðar, annað eyðiból á meginlandi. Þar sjást ljósar byggíngaleifar af tóftarrústum, og eru munnmæli að hjer hafi kirkja verið, og eru kallaðir skamt

⁴¹ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 96-97.

⁴² Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 97-102.

frá þessu takmarki Kirkjusteinar og Kirkjutúngur. Ekki má hjer aftur byggja fyrir snjóflóðum, er og sagt að snjóflóð hafi bæinn tekið og bygðina eyðilagð.

Þessi eyðilönd liggja nú og hafa legið það menn til vit<a> undir Æðey og brúkast bæði til slægna og beitar frá selinu.⁴³

Í Sýslu- og sóknarlýsingu segir m.a.:

Æðey, byggð, hér um bil ¼ mílu á lengd, en hefingi mjórri, liggur frá landi beint fram í Djúpið, afar vogskorin á alla vegu og umgirt klettum. Í henni eru samt góðar lendingar. Fremsti oddi hennar heitir Klettur, en lendingin Kúahólmar. Hæðir eru margar á ey þessari, kallast sumar af þeim borgir, svo sem Brunnborg, Miðborg, Stóraborg og Vatnsborg. Í landsundinu liggur hólmur nokkur, Æðeyjarhólmur kallaður, óbyggður, ofan grasi vaxinn. Viðlíka er hann hár og Harðarhólmur í Hvalfirði, en á að gizka sexfalt víðlandi.⁴⁴

Æðeyjarklettur og Ögurhólmar.⁴⁵

Rastir, boðar, grynningar og sker eru hér varla teljandi, þó er svokallaður Skarðsboði viðsjáll á stundum. Hann liggur beint undan Hvannatá, nokkuð frá landi. Kringum Æðeyju eru smásker, einkum í Landsundinu, og í miðjum inngangi Æðeyjarhafnar er lítið blindsker, sem Úfur heitir, gegnt svokölluðum Djúphólmi, hjá hverju ávallt sneiða verður.⁴⁶

Æðey. Hún er 36 Hdr. að dýrleika og bændaeygn. Sjálf eyjan var fyrr talin 18 Hdr., en land hennar uppi á ströndinni 18 Hdr., og fer þetta ei fjarri. Eyjan er grasi vaxin og á henni töluvert slægjuland, en mjög er hún samt yfir höfuð, snöggland. Til beitar fyrir fénað, er hún kjarngóð. Á henni er töluvert æðavarp, og fer því nú um stundir fremur fram en aftur. Nokkur kofnatekja og lítil lundaveiði er þar. Áður var þar og selveiði, en mjög fer henni hnignandi ár af ári, valda því líklega skot veiðimanna kringum eyna. Bærinn stendur sunnanvert á miðri eyinni, millum 2 hæða, sem skaga fram báðu megin og mynda fagra höfn, sem gegnt bænum lokast af smáhólum, er heita Djúphólmar, nema hvað örmjótt sund liggur til hafnarinnar. [...]

Gegnt fyrrnefndum Æðeyjarhólma er Bergsel á landi. Þar er selstaða, öllum sumrum úr Æðey. [...] Hlíðin gjörist nú brattari, allt út að Sátuvík. Skammt fyrir utan Vogana er Kliptahryggurinn, sem skilur Æðeyjar- og Skarðsland. Á Eyjahlíðinni eru helztu slægjur Æðeyjarbónda, þar er heygott en snögg- og harðslægt. Vetrararbeit mætti og á hlíðinni hafa, en einkum á Horbletti, en erfitt er þess að njóta sökum ill- og harðviðranna, sem líkt og annarstaðar á ströndinni tíðum úrskeiðis ganga.⁴⁷

⁴³ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 255.

⁴⁴ Samband vestfirzkra áttthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 143.

⁴⁵ Samband vestfirzkra áttthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 145.

⁴⁶ Samband vestfirzkra áttthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 145.

⁴⁷ Samband vestfirzkra áttthagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 148-149.

Selveiði er í Æðey.⁴⁸

Í Æðey er eggvarp og dúntekja.⁴⁹

Í Árbók Ferðafélagsins 1949, segir m.a.:

Æðey liggur undan Snæfjallaströnd innanverðri og er stærsta eyin í Djúpinu. Hún er 2,2 km á lengd frá norðri til suðurs og um ein km á breidd til jafnaðar. [...] Um miðja austurströndina er Höfnin, það er stuttur en allrúmgóður vogur, og stendur bærinn fyrir botni hans. Í vogsmynni þessu að sunnan eru tveir varphólmar, Norðurhólmi og Vesturhólmi, með mjóum, grunnum sundum á milli. En dýpsta sundið er norðan við hólmana báða og er fært 20-30 lesta bát eða meir um flóð. Í sundi þessu er sker, sem fellur yfir um flóð, og kallast það Úfur. Höfnin er því mjög vel varin fyrir sjávangangi, en lagnaðaris er þar oft til бага. Eyin er yfirleitt óslétt með hólum, hæðum og borgum og mýrarsundum á milli. Um miðja eyna þvera er túnið. Það er nú orðið allt slétt, þ.e. þúfnalaust, en mishæðótt er það og hólótt. Vil brenna af hólunum í köldum vorum og þurrum, en þó gefur það af sér 300-400 hestburði í meðalári, enda vel hirt. [...] Milli norðurenda eyjarinnar og Snæfjallastrandar er mjótt sund, nefnd Hólmsund. Í því nær miðju er allstór hólmi og nokkuð hár, nefndur Djúphólmi. Vor og haust synda Æðeyingar hestum sínum upp og niður yfir sundið. Suðurhluti eyjarinnar er í daglegu tali nefndur vestur á eyju og er að landslagi til dálítið frábrugðinn nyrðri hlutanum. Þar eru hæðirnar ekki borgir, heldur stórir, ílangir hólar og hin þýfðu mýrarsund á milli þeirra sums staðar kröpp og djúp. Á einum þessara hóla er annar Fornibær. Þar eru tóttir og garðar mjög sökkid í jörðu. Á sumrum er suðurhluti eyjarinnar notaður til slægna, en norðurhlutinn til beitar. Á öðrum tímum árs ganga gripir um eyna alla. Suðvesturhornið kallast Æðeyjarklettur. Þar var fyrir fáum árum byggður viti allvænn úr steinsteypu, en ljóslaus er hann enn (1948).⁵⁰

Í sögum fyrri og síðari alda er Æðeyjar og íbúa hennar að litlu getið. Henni bregður þar fyrir eins og leiftri um nótt – og svo ekkert meir. Má það merkilegt heita um svo gagnauðugan stað. Ef til vill er skýringin sú, að höfðingsmenn fyrri tíða, þeir er söguna skópu, bjuggu ógjarna í eyjum, þó að auðugar væru að landsnytjum, en þeir munu hafa sótt eftir að eiga þær og leigja gegn háu afgangi. Þannig mun þetta oft hafa verið með Æðey, þar til á síðari hluta 18. aldar, að einhver hluti hennar mun hafa komið í eigu Jóns Arnórssonar sýslumanns í Ísafjarðarsýslu, og hafa afkomendur hans í beinan karlegg búið þar síðan. Árni, sonur Jóns sýslumanns, giftist og byrjar búskap í Æðey rétt eftir aldamótin 1800. Rósinkar, sonur Árna, giftist og byrjar þar búskap 1847 og býr til 1874, er Guðmundur sonur hans tekur við og býr þar til dauðadags 1906. Eftir lát hans býr ekkja hans á jörðinni um næstu 25 ár, með hjálp þriggja yngstu

⁴⁸ Samband vestfirzkra áttahagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 151.

⁴⁹ Samband vestfirzkra áttahagafélaga, 1952, Sóknarlýsingar Vestfjarða, bls. 152.

⁵⁰ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 120-130.

barna sinna, er enn búa í Æðey og halda uppi fornri rausn, þau Ásgeir, Halldór og Sigríður.⁵¹

4.2.2. Eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem heyra undir jarðir

4.2.2.1. Strandseljahólmi

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Strandsel:

Eggver af æðum og öðrum smáfuglum hefur áður verið lítið í Strandseljahólma, en nú ekki til gagnsmuna í nokkur ár.⁵²

4.2.2.2. Langasker

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Þernuvík:

Eggver lítið og valla teljandi af æðifugli hefur verið í Lángaskeri, það hefur nú öldúngis brugðist í nokkur ár.⁵³

4.2.2.3. Hrótey

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Skálavík:

Eggver lítið og valla teljandi í Hrótey af kríu og tjaldi.⁵⁴

Í Árbók Ferðafélagsins 1949, segir m.a.:

Skálavík (í Mjóafirði): Vestur af Skerinu er lítil varpey, Hrótey, sem liggur undir Skálavík.⁵⁵

4.2.2.4. Bolungarvíkursker

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Bolungarvík:

Selveiðivon gagnvæn við Bolungarvíkursker, brú<úk>uð alt til þessa.⁵⁶

Í Árbók Ferðafélagsins 1949, segir m.a.:

Fyrir landi í Bolungarvík eru hólmar og sker; heita einu nafni Bolungarvíkursker, og er þar oft mikið um sel enda selveiðivon talin gagnvæn í Bolungarvík. Á Stóraskeri og Landskeri sem svo heita var æðarvarp.⁵⁷

4.2.2.5. Ögurhólmi

Í Árbók Ferðafélagsins 1949 segir m.a. um Ögur:

Fyrir innan Ögurvík og Garðsstaðaháls er Strandseljavík og fram af henni Laugardalur. Út af Garðsstaðahálsi, millum víknanna, eru Ögurhólmar, sem

---

⁵¹ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 124-125.

⁵² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 196.

⁵³ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 202.

⁵⁴ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 213.

⁵⁵ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 92-93.

⁵⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 310.

⁵⁷ Ferðafélag Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir setti saman. 1994. Árbók: Ystu strandir norðan Djúps, bls. 196.

svo er nefnt í daglegu tali, en þó er þar aðeins einn hólmi lítill, varpland frá Ögri.⁵⁸

Í landamerkjabréfi Ögurs, sem þinglýst var á manntalsþingi að Ögri 7. júní 1886 segir m.a.:

Anno 1749 þann 23. Augusti visiteruð kirkjan að Ögri. Hún á í föstu Strandsel 12 hndr., Skarð 8 hndr., Smiðjuvík á Ströndum í eyði. Þetta í ítökum: fjórða hvern sel í Þernuvík og fjórða hvern sel á Látrum, tollfrí skip í Hnífsdal fyrir áttæring og þaðan af minna, tvö tollver í Óshlíð fyrir tvö sexæringsskip, af hverjum kirkjan beheldur nú öðru, en annað er leyst fyrir 10 [rixdlr] Geldnauta afrétt í Fjalleyjar í Skötufjörð svo mörgum nautum, er sá á, er kirkju heldur. Í friðu á hún 24 kúgildi, eptir hver prestinum uppber hálfar leigur árlega Bréf kirkjunnar.⁵⁹

4.2.3. Jarðir sem eiga réttindi í ónafngreindum landfræðilegum einingum:

Fjallaskagi.⁶⁰

Vífilsmýrar.⁶¹

Holt í Önundarfirði.⁶²

4.3. Vestur-Ísafjarðarsýsla

Ekki hafa fundist heimildir um eyjur, sker eða aðrar landfræðilegar einingar ofansjávar innan þessa hluta kröfusvæðisins.

5. KRÖFUSVÆÐI OG KRÖFUGERÐ

5.1. Almennt

Af hálfu íslenska ríkisins er byggt á því að allar eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hluta E, Vestfirðir, teljist þjóðlenda í skilningi 1. og 2. gr. laga nr. 58/1998. Tekur krafa ríkisins til allra nafngreindra og að öðru leyti tilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem taldar eru í kafla 5.2 og allra annarra ónafngreindra og ótilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga, sbr. kafla 5.3. Í kafla 5.4 eru taldar þær eyjar, sker og landfræðilegu einingar sem krafa ríkisins tekur *ekki* til.

Byggt er á því að þær eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem krafa ríkisins tekur til, sbr. kaflar 5.2 og 5.3, hafi verið utan landnáms, nema annað sé tekið sérstaklega fram. Af frásögnum Landnámu er einstakra kröfusvæða ýmist ekki getið eða getið án þess að unnt sé að ráða hvort þar hafi menn hafið búsetu eða einungis farið þar um. Af frásögnum Landnámu verður því ekki ráðið að landnám hafi náð til kröfusvæðanna. Verða því engar afdráttarlausar ályktanir dregnar

⁵⁸ Ferðafélag Íslands, Jóhann Hjaltason. 1949. Árbók: Norður-Ísafjarðarsýsla, bls. 88

⁵⁹ Ísafjarðarsýsla, landamerkjabók 1883-1958, bls. 24.

⁶⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 84.

⁶¹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Ísafjarðarsýsla (VII. bindi), bls. 109.

⁶² Landamerkjabréf fyrir Holt „sjóarhólma“ í Önundarfirði, þinglýst að Þórustöðum 2. Júní 1891, Ísafjarðarsýsla landamerkjabók 1883-1958.

af þeim lýsingum um stofnun beins eignarréttar yfir svæðunum í öndverðu. Verði talið að svæðin kunni að hafa verið numin í heild eða að hluta er á því byggt að það hafi verið til takmarkaðra nota, eða þá hitt, að beinn eignarréttur, sem þannig kann að hafa stofnast í öndverðu, hafi fallið niður og svæðin síðar verið tekin til takmarkaðra nota annarra.

Á því er einnig byggt að af fyrirbyggjandi heimildum, sbr. kafli 4 hér að framan, verði ekki ráðið að stofnast hafi til beins eignarréttar að kröfufsvæðunum með öðrum hætti. Af fyrirbyggjandi heimildum verður ekki annað ráðið en að að því marki sem kröfufsvæðin hafa verið nýtt þá hafa þau eingöngu verið nýtt með takmörkuðum hætti eða til nýtingar á tilteknum hlunnindum, í flestum tilvikum til beitar, fuglaveiði og eggjatöku. Þrátt fyrir að heimildir bendi til þess í einhverjum tilvikum að tilteknar jarðir eða tilteknir aðilar hafi kallað til réttinda á einstökum kröfufsvæðum, þá benda þær heimildir ekki til þess að slíkt tilkall hafi eða geti grundvallast á beinum eignarrétti, auk þess sem óljóst er hvernig viðkomandi jarðir eða aðilar voru tilkomnar að þeim réttindum.

Þá er á því byggt að landfræðilegar aðstæður bendi sérstaklega til þess að ekki hafi stofnast til beins eignarréttar að kröfufsvæðunum. Um er að ræða eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem hafa verið og eru ekki vel fallnar til búsetu, þrátt fyrir að eftir atvikum hafi verið unnt að hafa af þeim ýmsar nytjar. Að því marki sem heimildir benda til þess að búseta hafi verið á kröfufsvæðunum virðist hafa verið um að ræða takmarkaðar og stopular tilraunir þar að lútandi.

Vísast hér að öðru leyti til 4. kafla kröfulýsingar þessarar, þar sem teknar hafa verið saman fyrirbyggjandi heimildir um hvert svæði.

Tekið skal fram að kröfulýsing þessi byggist á þeim heimildum sem liggja fyrir við gerð kröfulýsingarinnar og ber því ekki að líta svo á að um sé að ræða tæmandi umfjöllun eða rökstuðning fyrir kröfugerð íslenska ríkisins.

Að öðru leyti er vísað til almennra sjónarmiða sem gilda í þjóðlendumálum, dómafordæma Hæstaréttar Íslands og Landsréttar, eftir því sem við á, sem og til almennra niðurstaða óbyggðanefndar, með viðaukum, sem birtar eru á heimasíðu nefndarinnar.

5.2. Nafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins

Af hálfu íslenska ríkisins er þess krafist að eftirfarandi nafngreindar og að öðru leyti tilgreindar eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hluta E, Vestfirðir, teljist þjóðlenda í skilningi 1. og 2. gr. laga nr. 58/1998:

1. *Borgarey*
2. *Garðdalsey*
3. *Nónsker*
4. *Eyjarbarni*
5. *Klakkur*
6. *Lyngey*
7. *Klakkar*
8. *Derney*

9. *Rifgerðingar*
10. *Vesturey*
11. *Suðurey*
12. *Egilsbólmi*
13. *Langasker*
14. *Hrútbólmi*
15. *Svörtusker*
16. *Sauðaspillir*
17. *Þrætusker*
18. *Hrísey*
19. *Hellisey*
20. *Hvalhausbólmi*
21. *Hrítey*
22. *Skarðseyjar*
23. *Grænsey*
24. *Yztaey*
25. *Helgey*
26. *Hleiðólfsey*
27. *Hrítey*
28. *Arnarstapa*
29. *Hvítajarnarey*
30. *Ljósbleiksbólmi*
31. *Matarflaga*
32. *Nóney*
33. *Oddi*
34. *Orrustusker*
35. *Reddi*
36. *Selaflögur*
37. *Sultir*
38. *Tófuþólmar*
39. *Tólfhjónafæða*
40. *Þernusker*
41. *Æðiklettur*
42. *Mávey*
43. *Hrútaflaga*
44. *Æðiklettur*
45. *Vesturbólmar*

46. *Hellisey*
47. *Grenjaðarey*
48. *Heiðnarey*
49. *Hvítungseyjar*
50. *Æðarsker*
51. *Lundey*
52. *Kríustapar*
53. *Nónsker*
54. *Brestssker / Breksker / Bretsker*
55. *Ögurbólmar*
56. *Hrútey*
57. *Klakkar*
58. *Borgarey*
59. *Hólmur / Borgareyjar-Hólmur*
60. *Djúphólmi*
61. *Sabólssker*
62. *Bolungarvíkursker*
63. *Stórasker*
64. *Landsker*
65. *Hvítsandasaker*
66. *Seley*
67. *Selskerin*
68. *Löngublein*
69. *Löngubleinarbás*
70. *Hryggiarkeif*
71. *Drangaey*
72. *Drangabólmar*
73. *Drangasker*
74. *Hrútey*
75. *Landeyjar*
76. *Prestsbakkaey*
77. *Víkursker*
78. *Þernbólmi*
79. *Broddanesey*
80. *Litlaey*
81. *Stóraey*
82. *Skottar*

83. *Rifjörðingar*
84. *Örfirsey*
85. *Vondur*
86. *Sandsker*
87. *Grimsey*
88. *Hafnarbólmssker*
89. *Þorkeiðssker*
90. *Kirkjuklakkur*
91. *Æðarsker*
92. *Höfðasker*
93. *Hrútey*
94. *Hörsey*
95. *Skipsey*
96. *Skipseyjarbólmar*
97. *Rifjörðingar*
98. *Vogsbotn*
99. *Hvítimelur*
100. *Lyngey*
101. *Ásmundarneseyjar*
102. *Þórðarey*
103. *Litlaey*
104. *Dímon*
105. *Örfirisey*
106. *Kóngsey*
107. *Strákey*
108. *Kasarbólmi*
109. *Selsker*
110. *Lagnasker*
111. *Arfasker*
112. *Sultarsker*
113. *Djúpsker*
114. *Leiðarsker*
115. *Veturmávasker*
116. *Skreflusker*
117. *Gjögursblein*
118. *Rifssker*
119. *Austurklettar*

- 120. *Arnesey*
- 121. *Trékyllisey*
- 122. *Ófeigsfjarðarsker*
- 123. *Selsker*
- 124. *Lámagi*
- 125. *Drangaey*
- 126. *Drangabólmar*
- 127. *Selsker*
- 128. *Langasker*
- 129. *Landamerkjasker*
- 130. *Svarthamrasker*
- 131. *Gíslasker*
- 132. *Geirmóðssker*

5.3. Ónafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins

Af hálfu íslenska ríkisins er áréttað að auk framangreindra nafn- og tilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga ofansjávar tekur krafa ríkisins jafnframt til allra annarra ónafngreindra og ótilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hluta E, Vestfirðir. Fyrir liggur að um slík svæði er að ræða, en að um þau er ekki fjallað í heimildum og þau ekki merkt á kort, þannig að unnt sé að nafngreina eða tilgreina þau með öðrum skýrum hætti.

Tekið er fram að áskilinn er réttur til að bæta eyjum, skerjum og öðrum landfræðilegum einingum inn í kafla 5.2 kröfulýsingar þessarar um nafngreind og að öðru leyti tilgreind svæði, eftir því sem heimildaöflun og rannsóknarvinnu vindur fram undir rekstri málsins. Af hálfu ríkisins er litið svo á að í slíku muni ekki felast aukning á kröfum ríkisins, heldur að svæði séu færð úr kafla 5.3 um ónafngreind svæði í kafla 5.2 um nafngreind svæði.

5.4. Utan kröfu íslenska ríkisins

Þjóðlendukrafa íslenska ríkisins tekur ekki til eyjanna Æðey og Vigur. Er í þessu sambandi meðal annars litið til þess að um er að ræða eyjur sem voru í byggð í meira en 20 ár frá gildistöku laga nr. 46/1905 um hefð.

Tekið er fram að hér er aðeins átt við meginland ofangreindra eyja. Þjóðlendukrafa ríkisins nær hins vegar til allra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga ofansjávar á stórstraumsfjöru umhverfis eyjurnar, þrátt fyrir að slíkar landfræðilegar einingar kunni í einhverjum heimildum að teljast tilheyrja eyjunni eða vera hluti hennar. Sjá að öðru leyti kafla 5.2 og 5.3 kröfulýsingar þessarar.

6. ÁSKILNAÐUR OG FYRIRVARI

Áskilinn er réttur til að koma að frekari sjónarmiðum og röksemdum fyrir þjóðlendukröfum á síðari stigum málsmeðferðar fyrir óbyggðanefnd, eftir atvikum með því að færa þjóðlendukröfur inn á kröfukort, svo og til að gera breytingar á kröfulínum þar sem það á við. Þá er áskilinn réttur til að leggja fram ný sönnunargögn, eftir því sem tilefni gefst til. Ennfremur er áskilinn réttur til að leiða fram vitni við aðalmeðferð. Sérstakur fyrirvari er gerður vegna einstakra landamerkjálýsinga sem talið er af hálfu íslenska ríkisins í kröfugerð, að séu í samræmi við þjóðlendukröfulínum, ef í ljós kemur að svo reynist ekki vera.

Reykjavík, 2. febrúar 2024,
f.h. fjármála- og efnahagsráðherra vegna íslenska ríkisins,

Edda Andradóttir

Edda Björk Andradóttir, lögmaður

Óbyggðanefnd
Borgartúni 29
105 Reykjavík